

ÖZEL SAYI: 37

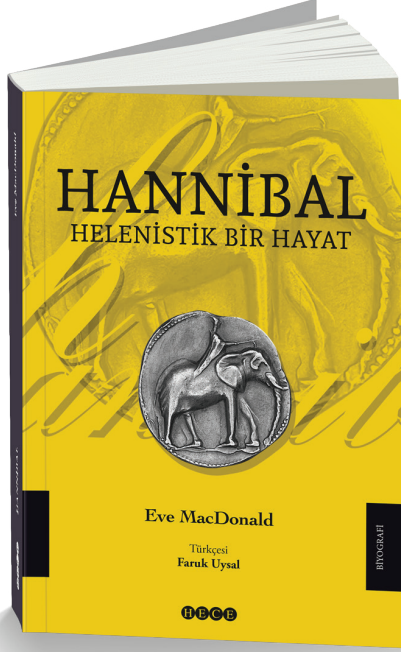
HECE

ISSN 1301-210X

AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ YIL:23 SAYI:265 OCAK 2019

HİKÂYENİN TÜRKÇE SESİ
ÖMER SEYFETTİN

265

HANNİBAL

HELENİSTİK BİR HAYAT

Eve MacDonald

Biyografi, 512 Sayfa

“Eve MacDonald, sağduyulu olarak kaleme aldığı Hannibal hikâyesinde hakiki mânada sürükleyici bir kitaba hayat vermiştir. Birinci ve İkinci Pön Savaşları dramını tahlil etmede harikulade bir başarı göstermiş, okuyucuya salt Helenistik savaş manzarasını değil, aynı zamanda Batı Akdeniz’de hegemonya savaşı verdiklerinde hem Kartaca hem de Roma için mevrubahis olan tehlikeyi resmetmede derin bir algı boyutu kazandırmıştır.

Bu hakiki manada aydınlatıcı bir okuma deneyimidir.”

-Antony Spawforth, *Oxford Klasik Sözlüğü* ortak yazarlarından

HECE

ISSN 1301- 1 X

AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ YIL:23 SAYI:265 OCAK 2019

ÖZEL SAYI: 37

HİKÂ YENİN TÜRKÇE SESİ ÖMER SEYFETTİN

HECE ÖZEL SAYILARI

- 1- Türk Öykücülüğü / 2- Türk Şiiri / 3- Ahmet Hamdi Tanpınar / 4- Türk Romanı /
5- Diriliş ve Sezai Karakoç / 6- Eleştiri / 7- Edebiyat ve Nuri Pakdil /
8- Hayat/EdebiyatSiyaset / 9- Büyük Doğu ve Necip Fazıl Kısakürek /
10- Çocuk Edebiyatı / 11- Hareket ve Nurettin Topçu / 12- Mektup /13- Nâzım Hikmet /
14- Cahit Zarifoğlu / 15- Mehmed Âkif Ersoy /16- Modernizmden Postmodernizme /
17- Yahya Kemal Beyatlı / 18- Şehirlerin Dili / 19- Cemil Meriç / 20- Yerlilik /
21- Rasim Özdenören / 22- Gezi / 23- Kemal Tahir / 24- Medeniyet /
25- Muhammed İkbâl / 26- İslâm Medeniyeti / 27- Orhan Kemal / 28- Batı Medeniyeti /
29- Peyami Safa / 30- Günlük / 31-Aliya İzzetbegoviç / 32- Dijital/Sayısal Kültür /
33- Ahmet Haşim / 34- Afrika / 35- Sabahattin Ali/ 36- Türk Edebiyatında Polemikler

HECE

AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ

ISSN 1301-210X

(Her ayın birinde yayımlanır)

YIL: 23 **SAYI:** 265

Ocak 2019

Yayın Türü: Yerel Süreli

Hece Yayıncılık Ltd.Şti. Adına

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü: Ömer Faruk Ergezen

Genel Yayın Yönetmeni

Rasim Özdenören

Yayın Kurulu

Âtîf Bedir, Cafer Haydar, Hayriye Ünal, İbrahim Demirci

Özel Sayı Editörleri

Hülya Argunşah-Ayşe Demir

Yönetim Yeri

Konur Sk. No: 39/1 Kızılay /Ankara

İletişim

Tel: (312) 419 69 13 Fax: (312) 419 69 14

P.K. 79 Yenışehir /Ankara

İnternet Adresi: www.hece.com.tr

e-mail: hece@hece.com.tr

twitter.com/hecedergi

facebook.com/hecedergisi

Teknik Hazırlık: Hece

Kapak: www.sarakusta.com.tr

Baskı: www.dumat.com.tr

2019 Yılı Abone Bedeli:

Yıllık: 220 ₺.

Kurumlar İçin: 580 ₺.

Hece+Heceöykü: 320 ₺.

(2019 Yılı Dergi Aboneliğine 2019 Özel Sayıları Dahildir)

Yurt Dışı: 150 Euro

Posta Çeki: 149582

Hece Basın Yayın Ltd. Şti.

Gelen yazılar yayımlansa da yayımlanmasa da geri verilmez.

İlkelerimize uymayan ilanlar alınmaz.

Baskı Tarihi: 31.12.2018

İÇİNDEKİLER

Hülya Argunşah-Ayşe Demir/Sunuş	7
Rasim Özdenören /Yeni Türk Edebiyatı Ömer Seyfettin’siz Düşünülemez	11
Necatî Mert /Ömer Seyfettin’in Hayatı	15
Mehmet Ayıcı /Otuz Üç Artı Üç	29
Hakan Sazyek /Edebiyatımızın İlk “Yıkıcı-Yaratıcı”sı: Ömer Seyfettin	31
Oğuz Demiralp /Ömer Seyfettin’in Dirisi	47
Elif Türkislamoglu /Türk Düşüncesinde Ömer Seyfettin	54

I. BÖLÜM:

ÖMER SEYFETTİN VE HİKÂYE SANATI

Ülkü Eliuz /Kurgudaki İlk Çağrı: Ömer Seyfettin’in Eserlerinde İsim-İçerik İlişkisi	59
Esra Sazyek /Ömer Seyfettin’in Hikâyelerinde Epifanik “An”lar	75
Mehmet Doruk Kandemir /Ömer Seyfettin’in Hikâyelerinde Sosyal ve Siyasal Yapının Eleştirisi	93
Serkan Özdemir /Ömer Seyfettin’in Hikâyelerinde Epik-Tarihsel Anlatı İzleri	106
Sema Bayar /Ömer Seyfettin Öykülerinde Tenkit Aracı Olarak Mizah	113
Kaan Eminoğlu /Ömer Seyfettin Öykülerinde Gündelik Hayat Eleştirisi	125
Hacer Gülşen /Ömer Seyfettin’in Hikâyeleri ve Hikâyelerinde Savaş	133
Emin Gürdamur /Ömer Seyfettin Öykülerinde Darwinizm ve Batılılaşma	141
Mitat Durmuş /Ömer Seyfettin’in Anlatılarında Ötekinin Algılanışı ve Konumlandırılışı ile Ötekinin Aynasında Şekillenen Kendilik Bilinci	153
Kübra Çelebi /Ömer Seyfettin’in Hikâyelerinde Batıl İnançlar	173
Recep Durmuş /İnsan – Mekân Bağlamında Ömer Seyfettin’in Hikâyeleri	184
İbrahim Tüzer /Eski Yunan ve Latin’e Dönüş Fikrinin Panoraması ve Bir Eleştiri Olarak Ömer Seyfettin’in “Boykotaj Düşmanı”	192
Münire Kevser Baş /Ömer Seyfettin Kurgusunda İroni ile İnşa Edilen Ahlaki Söylem: “Zeytin Ekmek” Hikâyesi Örneği	202
Öznur Özdarıcı /Değerlerin Eleştirisi Bağlamında “Aşk Dalgası” Hikâyesinin İncelenmesi	210
Gülsüm Tarakçı /Harem’de Bir Alafranga	215
İlknur Ay /Ömer Seyfettin’in Hikâyelerinde Kurgu Estetiğine Bir Örnek: “Kütük” Adlı Hikâyede Anlatı Birimleri ve Tematik Güç İlişkisi	235
Esra Emin Yaşar /Değişime Açık Kendine Kapalı Bir Alafranga: Efruz Bey	248

SORUŞTURMA

Abdullah Harmancı /Ömer Seyfettin Bizi Kavganın Ortasına Çağırır...	254
Âlim Kahraman	256

Hasibe Çerko /Yazının Etkisi ve Ömer Seyfettin	258
Kâmil Yeşil /Öykücülüğümü Ömer Seyfettin'e Borçluyum...	259
Mehmet Sümer	261
Osman Koca	264

II. BÖLÜM

ŞAİR ÖMER SEYFETTİN

Maksut Yiğitbaş /Ömer Seyfettin'in Şiirlerinde Şiir	267
M. Fatih Kanter /Ömer Seyfettin'in Şiirlerinde Millî Bilincin Göstergeleri	283
İsmail Süphandağı /Ömer Seyfettin'in Şiirlerinde Dil ve Mutlakiyet	305
Bilgin Güngör /Ömer Seyfettin'in Mensur Şiirleri Üzerine	319
Veysel Şahin /Ömer Seyfettin'in "İnkisar-ı Hayal" Adlı Mensur Şiirini Ontolojik Analiz Yöntemiyle Çözümleme	325

III. BÖLÜM

ÖMER SEYFETTİN VE KİMLİK İNŞASI

Yüksel Topaloğlu /"Gayrimillî"likten Milliliğe Doğru: Ömer Seyfettin'in ilk Hikâyeleri	337
Süheylâ Yüksel /Kimlik İnşası Bağlamında Ömer Seyfettin'in <i>İlyada</i> ve <i>Kalevala</i> Tercümelere	352
Bülent Sayak /Hegemonik Erkek(lik) ve Milliyetçilik İlişkisi Bakımından Ömer Seyfettin	362
Mustafa Dağ /Ömer Seyfettin'in Hikâyelerinde Ortak Tarihi Bellek Açısından Millî Kimlik İnşası	375
Selami Alan /Ömer Seyfettin'in Hikâyelerinde Kahramanları Sarsan Bir Boşluk: Kimliksizlik	390
Mustafa Karabulut /Kültürel Bellek Bağlamında Ömer Seyfettin'in Hikâyeleri	402
Dilek Çetindaş /Ömer Seyfettin'de Folklorun Kültür ve İdeoloji Unsuru Olarak Kullanımı	407
Elvan Yıldız /Epik Ruhun Gölgesinde Türk Kimliğinin Yeniden İnşası: Eski Kahramanlar	426
Zeynep Sati Yalçın /"Yeni Kahramanlar/Kaç Yerinden" Öyküsüyle Zamane Gençliğine Güvenen Yazar Ömer Seyfettin	440
Hanife Özer /Ömer Seyfettin'in "Mahcupluk İmtihanı" Oyununun Yozlaşma Bağlamında İncelenmesi	444

SORUŞTURMA

Abdullah Şengül	453
Erol Köroğlu	455
Fatih Arslan	458
Hülya Argunşah	459
Mitat Durmuş	463

Özlem Nemutlu	466
Ramis Karabulut	468
Şaban Sağlık/Özne Olmak ya da Olamamak	469

IV. BÖLÜM

ÖMER SEYFETTİN VE KADIN

Betül Mutlu/Ömer Seyfettin'in Hikâyelerinde Kadınlar	475
Nurhan Güner/Ömer Seyfettin Hikâyelerinde Kadın Bedeni için Kullanılan Dil	484
Mehmet Can Doğan/Kelebeklerin Kültürel ve Cinsel Kimlikleri	495
Şahika Karaca/“Kadın Yoktur”: Ömer Seyfettin'in “Yalnız Efe” ve “Eleğimsağma” Hikâyelerinde Maskelenme Stratejileri	501
Zeynep Tek/Kadınlar Arasında Bitmeyen Muhavere: “Bahar ve Kelebekler” ile <i>Kadıköyü'nün Romani</i>'nda Nesil Çatışması	511

V. BÖLÜM

ÖMER SEYFETTİN HİKÂYESİNİN ETKİ ALANI

Hülya Argunşah/Ömer Seyfettin'in Etki Alanında Bir Yazar: Kenan Hulusi	525
Hatice Bildirici/Ömer Seyfettin Öykülerinin Film Uyarlamaları	531
Serdar Arhan/Millî Eğitim Bakanlığı Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programları ile Ders Kitaplarında Ömer Seyfettin ve Eserleri	539
Mehmet Emin Uludağ/Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Kaleminden Ömer Seyfettin Bey	571
Feyza Akgün/Ömer Seyfettin'den Genç Yazarlara Öğütler	577
Havva Özer Hafçı/Ömer Seyfettin Ülkücü Bir Yazarın Romanı	583

VI. BÖLÜM

ÖMER SEYFETTİN'İN DÜZ YAZILARI

Recep Duymaz/Ömer Seyfettin'in Estetiği: 1) Estetik Süje/Sanatkâr	589
Recep Erarslan/Ömer Seyfettin'in “Yeni Lisan” Haricindeki Dil Yazıları	602
Cennet Esen/Ömer Seyfettin'in Balkan Harbi Hatıraları ve Hikâyelerdeki Yansımalar	629
Taner Namı/Ömer Seyfettin'in “Hatırat”ında Edebî Sımlar	646
Şükrü Can Balta/Bir Edebiyat Meraklısına Mektuplar	651

VII. BÖLÜM

ÖMER SEYFETTİN VE ÇOCUK EDEBİYATI

Necdet Neydim/Ömer Seyfettin Öykülerinde Sosyopsikolojik, Sosyopolitik Yansımalar Ömer Seyfettin Çocuk Edebiyatı Yazarı Olabilir mi?	661
Mustafa Balci-İbrahim Gültekin-Deniz Melanloğlu/Ortaokul Öğrencilerinin “Ömer Seyfettin” Algıları Üzerine Bir Metafor Analizi	675

Segah Gümüř / Ömer Seyfettin'in Kimi Öykü ve Düz Yazılarında Çocuk ve Eğitim Temasına Genel Bir Bakış 694

Semih Diri / Edebiyat Klasiklerinin Çocuk Edebiyatı için Hazırlanması Hususunda Bir Örnek: Ömer Seyfettin'in "Kaşığı"sı 702

SORUŞTURMA

Ahmet Bozdoğan / Büyüklere Yazıp Küçüklere Okutabilmek 707

Ahmet Faruk Güler / Çocuk Kitaplığına Hapsedilen Bir Yazar: Ömer Seyfettin 710

Ayşe Emel Kefeli / Ömer Seyfettin Çocuk Edebiyatı Yazarı mıdır? 713

İbrahim Demirci / Ömer Seyfettin Okunmayı Bekliyor 714

Nâzım H. Polat 717

Őüheda Önal / Ömer Seyfettin Çocuk Edebiyatçısı Sayılabilir mi? 719

ÖMER SEYFETTİN'DEN...

Tenezzüh 721

Ali Canib'e Mektup 723

Sebilürreşad'a Mektup 724

Edebiyatta Durgunluk 725

Sanatı İdrak 728

"Hatırat" Defterinden 730

BİBLİYOGRAFYA

Duygu Oylubaş Katfar-Zehra Kaplan / Ömer Seyfettin Kaynakçası 733

SUNUŞ

HECE dergisinin yıllardır sürdürdüğü ve geniş bir okuyucu kitlesine ulaşan özel sayılarına, Türk dili ve edebiyatının çok değerli bir ismi olan Ömer Seyfettin ile devam ediyoruz. 1884-1920 yılları arasında çok kısa bir hayatı yaşayan Ömer Seyfettin hakkında, 100. ölüm yıldönümüne bir yıl kala böylesi hacimli bir çalışmanın ortaya konulmuş olması önemli bir başlangıçtır. Temennimiz, 2019 ve 2020'nin "Hikâyenin Türkçe Sesi"nin öncülüğünde, onu hazır kabullerden çıkarak daha iyi tanınmasına ve daha iyi anlaşılmasına yardımcı olan, Türk edebiyatı tarihindeki doğru yerine yerleştiren tartışma ve çalışmalarla değerlendirilmesidir.

Ömer Seyfettin, uzun yıllar boyunca Türk okurunun erken yaşlardan itibaren tanıştığı, belki de okumayı öğrendikten sonra karşılaştığı ilk isimlerden biri oldu. Sağlam hikâyesi, anlaşılır dili ve çoğu idealize edilmiş kahraman kadrosuyla okunması bir yazar olarak ismi daima akıllarda taşındı. Kütüphane raflarının tanıdık ismi ve yayınevlerinin her zaman satan tartışmasız ürünü oldu. Ancak bu tanışıklık bazı olumsuzlukları da beraberinde getirdi. Bu olumsuzluklardan ilki, yazarın külliyatıyla ilgilidir. Ömer Seyfettin, Türk edebiyatının en çok basılan ve en çok okunan yazarlarından. Bu durum onun geniş kitleler tarafından tanınmasına yardımcı olurken diğer yandan en çok istismar edilen yazar haline getirmiştir. Telif haklarının son yıllara kadar açık ve kesin bir uygulamaya bağlanamaması, yazarın geride bıraktığı külliyata sahip çıkacak vârislerinin olmaması, eserlerinin kontrolsüz basımlar sırasında aslından uzaklaşmasına yol açmıştır. Bazı yayınevleri özellikle sadeleştirilmiş metin oluşturma çalışmaları sırasında onun metinlerine pervasızca müdahale etmiştir. Bu müdahalelerin bir kısmı hikâyelerin ait olduğu zamanın kelime ve terim kadrosuna hâkim olamama eksikliğinden

kaynaklanmaktadır. Ancak daha vahimi Ömer Seyfettin'e ait olmayan görüşlerin onun metinlerine yerleştirilmesidir. Bu müdahaleyle, yazarın metinleri kurgusal ve düşünsel açıdan asıl biçimlerinden uzaklaştırılmış hatta aracı metin hâline getirilmiştir. Böylece özellikle hikâyelerin sanat değeri sarsılırken yazarı da tartışmaların malzemesi haline getirmiştir. Burada yapılmak istenen tanınan, sevilen, okunan ancak varisi olmayan bir yazar üzerinden etki alanı oluşturmaktır. 2000'li yılların başından itibaren yazarın bütün metinlerini bir araya getiren külliyat çalışmaları, Ömer Seyfettin metinlerine en saf biçimiyle ulaşmayı başlatmış, üzerinde yapılacak çalışmalara sağlam bir zemin sunmuştur. Buna rağmen yazarın istismarının tam olarak önüne geçilmiş olduğunu söylemek mümkün değildir.

Ömer Seyfettin'e yönelik bu ilginin başka bir olumsuz tarafı da yazarın sayı itibarıyla oldukça sınırlı metne hapsedilmiş olmasıdır. Bu yaklaşım, akademik bir endişeyle sağlam bir külliyat ortaya konulmuş olmasına rağmen değiştirilememiş ve yazarın sınırlı sayıdaki hikâye etrafında düşünülmesi anlayışı kırılmamıştır. Oysa bugün 160 kadar hikâyesi tespit edilen ve yayımlanan yazarın, bütün külliyatı çapında değerlendirilmesi, hakkındaki kanaatleri de tartışılır hale getirebilecek durumdadır. Özellikle idealist kimliği ve bu paralelde yarattığı hikâye kişileri dolayısıyla rol modeller sunmak üzere okunan ve okutulan eserleri, bu zengin külliyatın küçük bir kısmını oluşturmaktadır. Tarihe, gündelik hayata, insanın yalnızlığına, yaşama sevincine, evrensel değerlere dair söyledikleri, ustaca kullandığı mizahı, teşhirci olmayan ancak huzursuzluk veren eleştirileri aşına olunmayan diğer hikâyelerdedir. Sağlam bir eleştiri faaliyeti oluşturamamış, birbirini tekrardan öteye geçmeyen ve değerlendirmekten çok övgüye ya da yargılamaya, sonuç olarak da ilahlaştırmaya ya da mahkûm etmeye yatkın edebiyat dünyamız, pek çok sanatçı gibi Ömer Seyfettin'i de hazır kabullerin içinde görmeye devam etmektedir. Oysa yazarın bütünüyle nüfuz edilememiş hikâyeciliği kadar henüz keşfedilmemiş şairliği, mensur şiir yazarlığı ve fıkracılığı ise zengin bir birikim olarak okuyucusunu şaşırtmak üzere beklemektedir.

Öte yandan Ömer Seyfettin'in belki de sanatçı kimliği kadar önemli ve devri açısından etkili bir tarafı da fikir yazılarında ortaya çıkan düşünce adamı kimliğidir. 1910'lu yıllarda, içinde yaşanan şartlar dolayısıyla yeniden keşif ve inşa edilen Türk kimliğinin, Türkçenin ve Türk edebiyatının müstakbel prensiplerini ortaya koyan, bu prensiplerin savunmasını yapan, yol haritasını belirleyen yazılar yazar. En az kurgusal metinleri kadar etkileyici olan bu düzyazılar devrin insanına tartışmasız bir idealizm ve kendine güven duygusu aşılar. Bir dil bilimci kadar Türkçenin, bir tarihçi kadar Türk tarihinin meseleleriyle ilgilenerek devrine bilgi sunan Ömer Seyfettin, şüphesiz kimliği de şekillendirir. Onun hayat hikâyesinin en dramatik tarafı, bu kimliğin son büyük mücadelesine ve zaferine tanıklık edememiş olmasıdır.

Ömer Seyfettin sanattan ödün vermek istemez, hatıratında ve mektuplarında da ifade ettiği gibi sık sık etrafında baş döndürücü bir hızla akan hayatın dışına

çıkmayı ve büyük eserini yazmayı ister. Ancak tanıklık ettiği 20. yüzyıl başları öylesine olağan üstü şartlarla doludur ki, sorumluluk sahibi bir aydın olarak yaşanmakta olanın bütünüyle dışınada çıkamaz. Onun sanatının trajedisini de bu arada kalmışlığın oluşturduğu söylenebilir. Sanatı ihmal etmeyen, ancak tezi de yok sayamayan, hayatın ve sanatın gerçeğini mümkün olduğu kadar barıştırmaya çalışan bir yaklaşımı gerçekleştirmeye çalışır. Bütün olumsuzluklara rağmen bu seçim onu, Türk hikâyesinin dönüm noktalarından biri hâline getirir. Önce çocuk edebiyatı yazarı gibi görülerek birkaç hikâyenin sınırlarına sıkıştırılmaya çalışılmış, fakat tam da bu noktada bizzat hayat tecrübesinin sanat eserindeki izdüşümleri olarak görülen hikâyeleri delil gösterilerek çocuk edebiyatı yazarı olamayacağı tartışmaya açılmıştır. Bunların dışındaki hikâye metinleri de zaten gözden uzak tutulduğu ve unutulduğu için, kendisini hiç de bir çocuk edebiyatı yazarı olarak konumlandırmamasına ve bir güdümlü edebiyatçı olarak anılmayı istememesine rağmen bir tür engellenmeye uğramıştır. En hazini de bütün bunların kendini müdafaayı çoktan yitirmiş bir sanatçının gıyabında yapıyor olmasıdır.

Ömer Seyfettin çok erken yaşta vefat eder. Fakat gerçekten kısa hayatına öyle çok şey sığdırmıştır ki... İlk şiiri "Terane-i Giryân" yayımlandığında 16 yaşındadır; ilk hikâyesi "Tenezzüh" yayımlandığında 18 yaşındadır... Balkanlardaki hareketlilik üzerine askerî okuldan mezun edilerek bölgeye gönderildiğinde 19 yaşındadır. Sadece bir dilin ve edebiyatın değil, bütün bir milletin kendini buluşuna vesile olan Yeni Lisan Hareketini başlattığında ise 27 yaşındadır. 1913'te Kanlıtepe bölgesinde Yunan ordusuna esir düştüğünde ise 29 yaşındadır. Calibe Hanımla evlendiğinde 31 yaşındadır. Münferit Yalısına çekildiğinde 33 yaşındadır... ve vefat ettiğinde ise sadece 36 yaşındadır.

Onunkisi öylesine erken ve ani bir çöküştür ki âdeta her şey yarıda kalmıştır. Planlanmış ve bir türlü yazılmamış büyük eserler, darmadağın bir külliyat, çoğu kitaplaşmamış, gazete ve mecmua sayfalarında kalmış kalem tecrübeleri, başlanmış ama sürdürülememiş hatıra defterleri, kısacası meyvesi derilememiş bir hayat... Hayatın gerçeği ile sanatın gerçeği arasında yerini belirlemeye çalışan yazar, beklenmedik vefatı ile bundan sonrasını tesadüflere, vefalı dostlarına ve gönül bağı taşıyanlarına bırakır. *Hece*'nin Ömer Seyfettin Özel Sayısı olan "Hikâyenin Türkçe Sesi" bu anlamda bir milletin kendi kimliğine, tarihine, diline ve edebiyatına önemli hizmetleri olan bir yazarına duyduğu vefa borcunun bir parça olsun ödenmesi niyetindedir.

2020'ye bir yıl kala, "Hikâyenin Türkçe Sesi"nin bundan sonraki pek çok çalışmaya başlangıç olması temennisiyle...

Prof. Dr. Hülya ARGUNŞAH
Doç. Dr. Ayşe DEMİR

Rasim Özdenören

YENİ TÜRK EDEBİYATI ÖMER SEYFETTİN'SİZ

DÜŞÜNÜLEMEZ

Öykü yazmaya başladığım 1955-56 ders yılı başlarında öykü alanında idolum Ömer Seyfettin idi. Öykü olarak yalnızca onun külliyatını baştan sona okumuştum. Öykümüzün öbür ustalarını henüz tanımıyordum. Gerek okulda Türkçe ve edebiyat derslerimizde gerekse haricen öğrendiğimiz bilgilerde onun öykü kurgusu öngörülüyordu.

Amerikan öykü geleneği her ne kadar dönemin edebiyat dergilerinde (*Varlık*, *Yedi Tepe*, *Seçilmiş Hikâyeler*, *Yenilik*, *Türk Dili*, *Türk Sanatı* vb.) sergilenmeye başlamış ise de, biz henüz o örneklerle karşılaşmış değildik. Serim-düğüm-çözüm üçgeni çerçevesindeki geleneksel öykü kurgusu bizim için tek örnekti. İlk öykülerimde böylece Ömer Seyfettin önümdeki tek müşir idi...

Durumun böyle olması gerektiğini sonraki yıllarımda derinden kavradım. Bu kavrayış bana öteki sanat alanlarında da klasik (geleneksel) tutumun benimsemesi gerektiğini kavramamda yol gösterici oldu.

Başlangıçtaki öykülerimde serim-düğüm-çözüm üçgenini titizlikle izledim. Ta ki bir süre sonra ve çok geçmeden kendi öykülerime farklı bir çıkış yolu aramam gerektiğini fark edinceye kadar... O dönem, bir anın öyküsünü yazmaya karar verdiğim anda oluştu. Ben, bir insanın gülümsediği anın başlangıcını, bir gözyaşı damlasının göz pınarlarından süzölmeye başladığı anı, insanın sabahleyin uykudan gözlerini açtığı anda dünyada ne gördüğünü, ne yaşadığını veya sıcaktan bunalmaya başlayan birinin bunu fark etmeye başladığı ilk anı anlatma çabasına düştüğümde, Ömer Seyfettin tarzının bana yetmediğini gördüm. Ne ki, bu fark ediş Ömer Seyfettin'i asla gözümde düşürmedi, değerini yok saymamı gerektirmedi.

Bilakis, bir öykücü Ömer Seyfettin tarzında yazmayı başarabildiği takdirde onun başka biçim denemelerine teşebbüs etmeyi hak edebileceğini düşünmeye başladım. Öbür sanat dallarında da bu düşünüş bana ufuk açmaya devam etti. Bir ressam eğer klasik tarzda resim yapabiliyorsa, örneğin bir portre resmini modeline bakarak yapabiliyorsa, onun resmin imkânlarını zorlamaya hak kazandığını düşünüyorum. Müzikte olsun, başka sanat dallarında olsun bu ölçüm ve değerlendirmem geçerliğini koruyor. Nasıl ki felsefe alanında insanlar Platoncu ve Aristocu diye ayrılıyorsa ve nasıl ki bu ayrımın edebiyattaki izdüşümü Dostoyevskici ve Tolstoycu olarak sürüyorsa; bizim edebiyatımızda da bu durumun izdüşümü Ömer Seyfettin ve öbür uçtur.

Öbür uç: Sait Faik...

Sait Faik bizde geleneksel üçlemeyi parçalayan isimdir...

Dünya edebiyatında Edgar Allan Poe veya Guy de Maupassant nasıl ki geleneksel tarzın temsilcisi (ki bu ikili aynı zamanda hafakan edebiyatının da temsilcileridir) sayılıyor ve karşı uçta bir başına Anton Çehov duruyorsa; bu ikili ucun bizdeki karşılığı da Ömer Seyfettin ile Sait Faik'tir... İlki Maupassant tarzını, ikincisi Çehov tarzını temsil ediyor... İlkine geleneksel, ikincisine durum öykücülüğü diyebiliriz.

Ama bir daha söylüyorum: Ömer Seyfettin'i aşabilmek için öncelikle onun üçlemesini geçmek (izlemek) gerekiyor. Nitekim Sait Faik'in ilk öyküleri de geleneksel üçleme tarzını izlemiştir. Resim sanatında Rönesans'ın geleneksel tarzı tüketilmeden izlenimci telakkiye ve sonraki aşamalara ulaşmak mümkün olmazdı.

Edebiyatta klasik edebiyat, arkasından romantik telakkiyi doğuruyor. Gerçekçi edebiyat ise sinai devrimin çocuğudur.

Sait Faik "Alemdağda Bir Yılan Var" demeyip "Alemdağda Var Bir Yılan" dediği gün Türk öykücülüğünde yeni bir safhanın doğumuna temel attı. 50 Kuşak öykücülerinin yolunu bu öykü açtı. Ama onun bu cümleyi kurabilmesi için yıllarca geleneksel tarzın yollarında yürümesi gerekiyordu. Her ne kadar onun geçtiği yollar tümüyle Ömer Seyfettin tarzının kopyası olmasa da...

Aynı yıllar dünya edebiyatında, özelde öykü alanında, Amerikan tarzı giderek revaç ve rağbet bulmaya başlayan dönem olarak anılabilir. Amerikan öykücülüğü serim-düğüm-çözüm üçgeninin dışındaydı. Bu gün geleneksel tarz içinde telakki ediliyor bile olsalar, o yıllar (geçtiğimiz yüzyılın ilk yarısı) Amerikan öykü tarzı geleneksel üçgeni aşmış bulunuyordu. Öykü herhangi bir yerden başlıyor ve herhangi bir yerde de noktalanıyordu. Bizde henüz Freud bilinmezken, onun etkisi Amerikan edebiyatında başat bir telakki tarzına gelmiş ve yalnızca öyküde, romanda değil, tiyatrodaki hükümferma olmaya başlamıştı. Tennessee Williams, John Osborne, Eugene O'Neill, Freud etkisini sahneye taşımışlardı. Edebiyatta John Dos Passos, William Faulkner, Virginia Woolf, James Joyce biçim bozuculuğun, bilinç akışının örneklerini veriyordu. Ama öte yandan, dar anlamda Çehov'un izini süren Hemingway ve John Steinbeck gibi yazarlar da aynı dönemin geleneksel bakış açısını başarıyla sürdürüyordu.

Türk öykücülüğünde Ömer Seyfettin bir başına bir olay olma değerindedir. Onsuz Türk edebiyatı eksik kalırdı. Ömer Seyfettin, kanımca bütün hikâyeleriyle dünya edebiyatında müstesna bir yere sahiptir. Onun bütün hikâyeleri dünyanın hangi dilinde okunursa okunsun zevkle, keyifle okunabilecek ürünlerdir. İronisiyle, mizahıyla, dramatik vurgusuyla, beklenmedik sonuçlarıyla her dilde okurunu ilk satırından son satırına kadar etkileyici bir ustalığı, kurgudaki mükemmeliyeti her dilde yansıma bulacak ustalıktadır. Çehov ve Maupassant dâhil, dünyanın bütün öykücülerıyla boy ölçüşebilecek bir yazarımızdır o...

Kurgusundaki sadelik, girişindeki merak uyandırıcı unsurlar, o merakı sonuna kadar bırakmayan ve bıktırmayan bir ustalık bu öykünün başat özellikleri arasında sayılabilir.

İyi bir tahkiye ustası olmanın yanında günümüz Türkçesinin yapılandırılmasındaki emeği ayrıca anılmaya değer bir katkıdır edebiyatımıza...

Günümüzde hikâye yazmaya başlamış olanların Ömer Seyfettin okumadan yazmaya başlamalarını yasaklamak isterdim. İlk o sindirilmeli, onunla birlikte Sait Faik okunmalı... Ancak onlardan sonra 50 Kuşağının değeri takdir edilebilir...

Ömer Seyfettin'in her hikâyesi her yaştan insanın zevkle okuyacağı kalitededir. Tasvirleri, uzun cümleleri rahatça okunur ve işlevseldir. Yabancı hikâyecilerden ona en çok benzeyen O'Henry olabilir. Kalitede ise ancak Çehov'la mukayese edilebilir.

Yazık ki bu değerli yazarımızın kısa hayatı talihsizlik ve hüsrarla nihayete ermiştir.

Yusuf Ziya Ortaç onu şöyle anlatıyor:

"... Bu kadar gergin vücut, bu kadar kıvılcıktan insan, o gün bugündür hâlâ görmedim. Göğsü alabildiğine ileride, omuzları gerideydi. Sarı, uçları az kıvrık bıyıkları vardı. Kaşlar seyrek ve altın kumralı... Saçlar da öyle... Hafif çiçek bozuğu yüzünde alayla acı karışık tuhaf bir gülümseme hiç eksik olmuyordu. Kirpiksiz gözleri bir noktada duramayan iki damla mavi ışıktı. Elinizi sıkıştırdan anlıyordunuz, çok kuvvetliydi. Bu adam, Ömer Seyfettin'dir. (...) Edebiyatımızdaki Ömer Seyfettin sadece bir yazar değildir, bir hikâyeci değildir. Ziya Gökalp'ın diliyle söyliyelim: 'Yepyeni bir cereyanın ta başında bir inkılapçı idi. O, bu cereyanın dallanarak genişlemesine, Türkçülük, halka doğruculuk, millî kültür hareketlerinin doğmasına sebep oldu.' (...) Bir tek dileği vardı: Kalemikle yaşamak... Ayda, yalnız altı lira ona yeterdi... Bu parayı bulabilecek miydi acaba? (...) Ömer'in hikâyeciliği Türk edebiyatında bir çağ başlangıcıdır: Diliyle, yapıyla, konusu ile. Cömert, ışıklı bir ilhamı vardı. Kaç yaşında öldü biliyor musunuz?.. Otuz altı!.. Otuz altı yaşında ve dokuz cilt hikâye bırakarak... (...) Hasta olduğunu duymuştuk. O kadar... Ölüm, Ömer Seyfettin'le yanyana getiremeyeceğimiz tek düşüncedydi. (Yusuf Ziya Ortaç, *Bir Varmış Bir Yokmuş-Portreler*, İst. 1960, s. 121 vd.).

Bu cevval kişilik 4 Mart'ta hastaneye geldiğinde hastalığı teşhis edilemedi. Her doktora gittiğinde şekerin yaptığı eklem ağrıları için romatizma tedavisi uyguluyorlar ve çıkarken sıkı sıkı tembihliyorlardı: "Aman azizim bol bol portakal, mandalina ye, üzüm hoşafı iç." diye. Böyle diye diye 23 Şubat 1920'de yazarı bir daha kalkmamak üzere yatağa düşürdüler. Ve Ömer Seyfettin 6 Mart'ta Haydarpaşa Hastanesi'nde "Ah Selanik!" diye inleye inleye son nefesini verdi. (Ömer Seyfettin'in hazin hikâyesi, Erişim= 3.7.2014 10:11 Güncelleme Tarihi: 3.7.2014 12:06).

Önceden teşhis edilememiş olmakla beraber, yapılan otopsi sonucunda hastalığının 'şeker' olduğu anlaşılmıştır. Yazarı hastanede kimse tanımadığından sahipsiz olduğu düşünülüp bedeni kadavra olarak kullanılmak istendi. Daha sonra gazetede yayımlanan fotoğrafını görenlerin bir kısmı Ömer Seyfettin'i tanıyıp hastaneye koştu. Fakat ünlü yazarın başı çoktan kesilmişti.(https://www.yeniakit.com.tr/kimdir/%C3%96mer_Seyfettin). Otopsiyi yapansa hastanenin hademesiydi.

Günümüz Türkçesinin kurucularından olan bu özgün yazarın genç yaşta pisipisine ölüme sürüklenmesi, hem ülkemiz açısından hem edebiyat dünyamız bakımından sonu gelmez bir iç burkuntusudur.

Öykü dünyasının bu dehasını saygıyla anıyorum.

Necati Mert

ÖMER SEYFETTİN'İN HAYATI¹

Ömer Seyfettin, Gönen doğumlu. Doğum tarihi, 11 Mart 1884 (28 Şubat 1299). Babası Ömer Şevki Efendi, alaydan yetişme bir asker. Sert bir adam... Ömer Seyfettin'in doğduğu sırada, yüzbaşı... Fazla yükselemiyor, ancak binbaşı oluyor. Alaylı subayların II. Meşrutiyet'ten sonra tasfiyesi sırasında da ordudan ayrılıyor. Ömer Şevki Efendi'nin ailesi hakkında söylenenler çok farklı: Dağistanlı, Kafkas-yalı veya Kafkasyalı Türk olduğunu söyleyenler, hatta bunda ısrar edenler var; fakat Çerkez olduğuna dair izler ve ısrarlar da var (Alangu 1968: 27).

Annesi Fatma Hanım ise İstanbullu aydın bir aileden. İsfendiyar Oğullarından Ankaralı Topçu Kaymakamı Mehmet Bey'in kızı... Müşfik, yumuşak bir kadın. Aile Rumelikavağı'nda, sonra da Kocamustafapaşa'da oturuyor. Nüfuzlu. Mehmet Bey'in babası, sarayın hasekilerinden; oğlu Faik Paşa da Abdülhamit devrinin tanınmış askerî doktorlarından oluyor (Alangu 1968: 21-22).

Ömer Seyfettin, ailesi Gönen'den ayrıldığında yedi yaşındadır. Fakat unutamaz Gönen'i. Karalar Çiftliği'ni hatırlar, gittiği Mahalle Mektebi'ni hatırlar hep. Karalar Çiftliği, Gönen yakınlarında bir akraba çiftliğidir. Sakinleri, komşu en az on köyün sakinleri gibi Çerkez göçmenlerdir. Yaz aylarını bu çiftlikte geçiriyor Ömer Seyfettin. Fakat çiftlikteki serbest ve yerli hayatla, dört yaşlarında gitmeye başladığı Mahalle Mektebi'ndeki medrese usulü 'sert' eğitim, ailesinin hoşuna gitmiyor. Hatta Ömer Seyfettin, babasının şube reisi olarak bulunduğu Ayancık'ta, zamanın ilkokulu olan Sıbyan Mektebi'ne başlıyor, bir süre de gidiyor -ki Mahalle Mektebi'ne göre az çok ders okutulan bir yerdir- aile buradan da memnun kalmıyor; sonunda, Ömer Seyfettin, İstanbul'da Mekteb-i Osmanî'ye yazdırılıyor (1892) (Alangu 1968: 27-28, 32, 36-37, 49-50).

Mekteb-i Osmanî, bir özel okul. Kurucusu, Bahriyeli Hüseyin Avni Bey. Okulun ilk ve orta bölümleri var. Okulda yeni usulde eğitim yapılıyor; yabancı dil olarak da Fransızca okutuluyor (Alangu 1968: 49-50).

Aile, özellikle Ömer Şevki Efendi, bu okuldan da memnun kalmıyor. Çünkü Ömer Şevki Efendi, oğlunu kendisi gibi asker görmek istemektedir. Bu okulu askerlik için fazla özgür ve modern bulur. Bunun üzerine, bir zaman sonra Mekteb-i Osmanî'den de alınıp Eyüpsultan Askerî Baytar Rüştüyesi'ne -ortaokuldur- yerleştirilir Ömer Seyfettin. Bu okulun yatılı dört şubesi vardır. Bir şubesi "Sınıf-ı Mahsus" olup subay çocuklarına ayrılmıştır. Ömer Seyfettin bu 'özel' şubededir. Normalde, dört yıllık öğrenimden sonra Kuleli Askerî İdadisi'ne geçilmesi gerekir (Alangu 1968: 60). Fakat Ömer Seyfettin Kuleli yerine Edirne Askerî İdadisi'ne geçer. Sebebini, arkadaşlarından Aka Gündüz şöyle anlatıyor: